

1954, No 54,

AMERIKAI MAGYAR NÉPSZAVA

A Gulyás Avenue

Régen volt, nagyon régen . . .

A newyorki német és angol sajtó szótárából régen eltűnt a név, bár ötven-hatvan éve a nagy lapokhasábjain jóformán naponta találkoztunk vele, és mikor a minap a nosztalgia arra felé vitt, a Gulyás Avenue fizikai nyomait is hiába kerestem. A valamikor magyar szótól, magyar muzsikától hangos Second Avenuet a magyarokat állandóan szívesen csipkedő hajdan hatalmas német Staatszeitung nevezte el gunyosan Gulyás Avenuenak, de az angol sajtóban valami becéző elnevezés lett belőle, mint a magyar falvakban, ahol sok egynevű ember van, a "ragadék"-név.

Himler Márton

A Gulyás Avenuen és vidékén, a Houston Street és 14-ik utca, az Ave. C és Second Ave. közti negyven-ötven blockban lakott, vigadt vagy szomorodott az ötven év előtti newyorki magyar élet.

Ott voltak a magyar templomok, a magyar vendéglők, üzletek, hajójegyügnökök, kávéházak és ott jelentek meg a magyar ujságok.

Még a hajléktalan magyarok is ott találtak meleg vagy hideg éjjeli szállást, aszerint, hogy telen vagy nyáron voltak-e a sárga földig letörve, és élünk még egyenként azok közül, akikre a reggel a Tompkins Square "fehér parkjában" virradt fel.

EMLEKE

Írta: HIMLER MÁRTON

Semminek a nyomát nem találtam mikor még egyszer, és valószínűleg utóljára végig mentem az alsó Second Avenuen, és újra rájöttem arra az igazságra, hogy az öreg ember ne akarjon, soha ne próbáljon a saját ifjúságával találkozni, hogy annak emlékeit csak a saját szívében hordozza.

Még ahol a régi emlékek fizikai határkövei meg is vannak, azok sem olyan szépek és kedvesek az öregkor pápaszemén keresztül, mint amilyeneknek a messzeségből feltűnnek; ahol a fizikai nyomokat is elvitte az idő, ott csak a tökéletes nyomtalan elhúzás előszele nehezedik az emberre.

S mégis . . . sokan vagyunk még e lap olvasói között, akik szeretünk a régi Gulyás Avenüere gondolni, ahol a newyorki, s talán az amerikai magyar élet kezdődött.

A "Little Hungary" felejthetetlenül meleg és barátságos termeire, amely egyszer-egyszer mindenkit vonzott a Houston Streetre, és amelynek kitűnő magyar gulyásai és cigányzenéje az idegen nációkat is oda csábította. Ott barátkozott

meg Teddy Rooseveltt rendőr-Commissioner korában a magyarokkal, és ebből a barátságból indult ki Braun Markus volt bevándorlási biztos politikai pályája.

Onnan indult az útjára König Sámuel, akiről William Wärm (Dienes Márton v. magyarországi képviselő) a "Weinerék Amerikában" című kitűnő könyvét megírta, és akit ez az út a Little Hungary-ból New York állam belügyminiszteri székéig vitt.

A "Little Hungary" közvetlen szomszédságában árulta kicsiben és nagyban a Neuman importház a hazai Virginia szivart, a Hölgy cigarettát, a magyar kártyát, amit azonban nem a Piatnik bécsi gyárában, hanem egy kalamazooi papirgyárban csináltak és ami — valljuk be — nagyon silány volt.

A Houston Street vegyes emlékeihez tartozik a Deutsch Testvérek hajójegy irodájának és bankházának husz esztendő működése és bukása, két blockkal odébb csukta be a hatalmas Rosett bankház az ajtajait két millió dollárnyi betétre, de amíg működtek, amíg nem seperte el őket a 907-es pánikot követő néhány rossz esztendő, ezernyi magyar kereste fel miattuk a Houston és Stanton streeteket.

Nemcsak az apróbb magyar vendéglők, kávéházak, hentesek sorakoztak egymás mellé, de szombat esténként a push-cartok százai közül nem egyik volt magyar tulajdonosa, akik az ötven centes dzsek-nadrágokat harminc centjével, az ingeket és alsőruhákat hasonlóan olcsón árulták, és akiknél két-három centeket még ezekből az áraból is le tudott egy-egy honfitárs alkudni.

Még a Houston Street sarkán, de már a Gulyás Avenuen volt az egykor híres Stark kávéház, amelynek legnevesebb és legkeresettebb törzsasztala a Serly-asztal volt. Serly Lajos, a budapesti Népszínház volt igazgatója és karmestere, a Tivvill Főhadnagy opera és sok-sok szép népdal szerzője naponta tele rajzolta a hatalmas márványasztalt kottával, mert ő már ott itta meg ebéd utáni fekete kávéját, de a "mezei hadak", az újságírók, színészek, zongoristák iskolázott edénymosogatók és eszécájg pucolók csak négy óra felé gyülekeztek köréje. Nagyon szegények voltunk a legtöbben ha tizen ott voltunk, legalább három-négynek biztosan nem volt munkája, de valahogy a tíz cent kikerült mindenkinek a számára, és akkoriban azért a kávé mellé jó darab kalácsot is leszabtak a pincérek.

Még népszerűbb lett a Serly asztal, mikor a zeneszerző két szép leánya is oda látogatott; akkoriban még nagyon sok volt a fiatal közöttünk . . .

A "Little Hungary" vagy negyven éve, a Stark Kávéház vagy harminc éve esett a haladás útjába. A Little Hungary vendégeit és helyét a magyar életben a Gulyás Avenue és tizedik ucca sarkán a Rosenfeld Náczi "Cafe Boulevard"-ja vette át, amely már olyan előkelő volt, hogy egy vacsoraért hatvan centet vettek, mikor a többi vendéglőkben 15 és 25 centekért adtak jó vacsorát, és a 25 centes étel mellett már bor vagy sör is volt.

(Sajnos, magamnak a Boulevardhoz csak annyit közölni volt, hogy 1907 telén, mikor a jelenleg elképzelhetetlen pánik rászakadt az országra, és a munkások nagy része munkátlanul csavargott, gyakran oda mentem fehér parkbeli éjjeli szállásomról három-négy óra felé, hogy a kirakott garbage kannákból a zsemlye darabokat kiszedjem, és ennél a műveletnél soha nem voltam magamban.)

Akik a Boulevard árait nem bírták, és nem is voltak olyan előkelő helyhez öltözve, azok válogathattak a Continental, Royal kávéházak közt, vagy abban a pincei lebujsban, amit a magyarok Pokol-nak neveztek, és ahol a hátsó szobában pénzesebb emberek, magyar sipisták, gangsterek és stricik (mert minék szépiténénk, a nagy pánik ilyeneket is kitermelt közülük) reggelig zsugáztak.

A Monopolban a fő-asztalt Singer Mihály, akkori legjobb amerikai magyar lapnak, a Bevándorlónak a szerkesztője tartotta, és a szellemes de epés újságíró körül gyülekeztünk, mikor a Stark kávéházzal együtt Serly bácsi is kivonult a magyar életből.

Csak a színészek váltak ki az asztaltársaságból, mert ők állítólag Singert nem szerették.

Azok a Heltay asztal körül üldögéltek a Continental kávéházban, ott tervezték, hogy mikor lehetne még egy előadást rendezni a Progress Hallban vagy, ha nagyon előkelő főszereplőt kaptak a Webster Hallban.

Rossz nyelvek és a Monopol pincérei azt mondták, hogy nem Singer miatt, hanem a Monopol szigorubb hitel-viszonyai miatt történt a szakadás: a Continental liberálisabb volt, ha valaki "pillanatnyilag" le volt törve, és nem tudta megfizetni a 10 centet a kávé- és kalácsért. Talán ezért változott olyan gyakran a Continental fizető pincére

